

Sárospataki Kronika

I. évfolyam

3. szám

1970. szeptember

*Kedves Igazgató Úr!
Tisztelt Tanári Kar!
Tisztelt Öreg Pataki Diákok!*

... Immár 15 esztendeje... akkor 18 évesek voltunk.
... és ma végleg rá kellett jönnünk: az élet nagy matematika tanár: a legnehezebb feladatot tudja megoldni a legegyszerűbb formában. 18 meg 15 = 33 évesek vagyunk. Akárhogyan is nézzük életünk derekát, jó esetben harmadát tapossuk. Még nagy út, nagy feladatok állanak előttünk. Napról napra többet kell munkánkban átvállalnunk, de már mögöttünk vannak a tanítványok is.
Előre nézünk büszkén, szerényen, tenniakarással, tanulással, de már egyre gyakrabban emlékezünk is.

Hogy mi a szerepünk abban a munkában, amelyet úgy hívnak, hogy **nemzetgyarapítás**, hazánk további virágoztatása, ezt jól tudjuk, azt a jövőben is vállaljuk, ezt is tanultuk, mind ezt megköszönni vagyunk ma itt.

Itthon és távol, mi Pataki Diákok ezernyi látható és láthatatlan szállal egymáshoz kötődve, egymást támogatva, iskolánktól el nem szakadva szüntelenül az Alma Mater tanításait valósítjuk meg. Így volt ez hajdanán, így van ma is — és mert így a helyes, a szükségszerű — így lesz a jövőben is.

Jólesik tudni, hogy a Pataki Diákok újra helytállnak az országos tanulmányi versenyeken.

Jólesik tudni, hogy diákvárosunk visszakapta a történelemben korábban elvesztett státusát, és reneszánszát éli át —

Jólesik érezni, hogy a gimnázium diákjai ma üdvözölve egymást, a régi diákváros egységét idézik —

Jólesik tudni és látni, hogy az öreg város, az öreg iskola úgy lélegzik ma is, hogy élete nemcsak az ittenieké — abból szüntelenül nekünk, eltávozottaknak is jut.

*Alma Materünk!
Drága Édesanyánk!
Kedves Városunk!*

Ne azért őrizd meg hagyományaidat, ne azért véd meg természeti kincseidet, iskolakertedet, benne hazánk legrégebbi tornatermét: ne azért ápd váradat, ne azért óvjad szellemed — ne azért, mert az nekünk nagyon kedves — de azért vigyázzad minden kincsedet, mert a haza építésének fontos részeként ezt kaptad a szocialista magyar társadalomtól törvényszerűen, felelősséggel feladatul. Mi is ezt tesszük, hiszen erre tanítottál.

Alma Materünk - Városunk!

A tizenöt éve szüntelenül távozó-hazatérők nevében így köszöntünk..

(A fentieket közlő jól tudja, hogy a gondolat másképpen hat szóban, a találkozókat egyedi légkörben, mint attól térben és időben távol, írásban.)

EGEY TIBOR

Novella

Utolsó percek

Olyan ez az angol gyakorlat, hogy csak akkor szereti az ember, ha éppen nincs.

Én is égre-földre dicsérem, de szívesen lemondanék róla.

Mióta Patakon vagyok, egy könyvet néha két-három hétig is olvasok.

Nem mintha olyan lassan menne az olvasás, hiszen jól megtanították azt az ember lányának az általános iskolában, de idő, idő, idő. Az kéne! Na, és hogy jól érezzem magam, hogy végére jussak már ennek a Kosztolányi-kötetnek (ami itt van a fiókomban) és ki is aludjam magam egyszer rendesen, ne csukódna le utolsó órán a szemem. Azaz csak szeretne lecsukódni, de „Panca! Van egy vonalzód?” — hallom most a suttyogását a mögöttem ülőnek.

Nem bírok annyi lelkierőt összeszedni, hogy válaszoljak neki. Rémes, meennyire álmos vagyok. Legföljebb kér a srác mástól.

A Past Perfectet úgy képezzük jaj, de unalmas az egész. Még három egész perc van csengetésig. Csak ki ne hívjon. Ezt az órát ússzam meg.

Milyen furcsa a Prof arca. — Neki is mindjárt lecsukódik a szeme.

Nézd Bea! Ja, igen.

I went, tho te . . .

Igaz is, elmenjek moziba? Vagy ne?

Ó úgy sem lesz ott. Dögön van. Rémes, hogy mindig akkor kerül betegszobára, amikor én egy picinyi náthát sem tudok felszedni. Ah, különben is olyan hülyeség lesz. Egy vacak amerikai vígjáték.

Már a címe is olyan. „Este habfürdővel”. Micsoda cím? Jobb szeretném inkább megnézni a „Nagyítást”

Ide figyelsz te ott, fiam? Hallom a Prof dühös hangját.

De mielőtt mondanék egy őszintét, kint az inspeksiós meghúzza a csengőt.

A Prof arca is felderül, mint az enyém.

Biztosan ő is unta már a dolgot!

Dolgozik a gyerek

Klári elsős gimis volt tavaly.

Még javában folyt a tanítás, de már győzködté apját-anyját, hogy ő már nagylány, s dolgozni akar a nyáron.

Vegy laboratóriumba került két egész hétre. Napi hat órán át mosta a lombikokat, kémcsöveket, cementkötési időt mért, méréseket figyelt és kifutóskodott 300 forintért.

Első munkanapján tele volt izgalommal. Hajnalban berontott anyja szobájába, és már messziről kiabálta:

— Az idén én veszem meg a könyveimet és füzeiteimet.

Nem lesz gondotok rá ősszel!

Aztán a fürdőszobából robogott be csuromvizesen, mezítláb.

Inkább veszek egy kávékészletet. A csíkosat úgyis én törtem el a tavaszi szünetben.

Takarékba teszem az utolsó fillérig. A jövő nyári angliai utamhoz ez lesz az alap, s ezzel elviharzott.

A szülők már otthon voltak késő délután, amikor Klári hazatért. Dicsérték egymásnak a gyereket. Milyen komoly. Előrelátó! Íme, már a következő nyárra gondol. Nem olyan lesz ez, mint ők.

Ekkor robbant be Klári hozzájuk.

Kezeiket csókolom.

Apucikám, ha tudnád milyen tündéri macit láttam ma a játékboltban!

Ugye tudsz adni egy ötvenest, amíg megkapom a fizumat?

Bíró Anna II. b írásai

Historia docet

Jól esik . . . meglátogatnom iskoláimat . . . kivált Patakot, mely kolostorszerű tanodájával közel áll a Rákócziak emlékezetekben gazdag ósvárához, a romjairól lengő szellő az ifjúságot mintegy intvén, mit vár tőlük a haza; keletre van a szőke Bodrog, mögötte terül a végtelen alföld, mint egy zöld oceán, északra Újhely kéklő hegysátorai őseink beköltözésére emlékeztetnek, nyugatra sötét erdőkkel borított hegylánc nyúlik a legtündéribb napnyugvással, mit valaha láttam, délre Tokaj híres hegye, mint egy pyramis büszkén emelkedik égnek.

Mi bájos vidék, s mi nagy emlékezet!

. . . itt ismerkedtem meg az ó és újkor legnagyobb szellemeivel, itt kezdtem felfogni minden esodátosságával a világot, itt tanultam meg imádni s szolgálni az emberiséget, itt gyuladtam szerelmére a szabadságnak, itt szegődtem papjává a hazának, mint oltárnak . . . S ha magában nem volt volna szép életem s bájteljes a vidék, megnépesítém erdőit, ligeteit, halmaít, völgyeit, ormait azon képekkel, miket kedvelt költőimben találtam; reggelenként a Pánczél-hegyen én előbb zengtem Kölcsey himnuszát, mint dalát a korán kelő pacsirta.“

Szemere Bertalan: Szépirodalmi dolgozatok
Bp. 1870. VI. k. 102. oldal

MILYEN AZ ÉLET?

Azt mondják, az élet szép!

Szép?

Nem vettem észre.

Azt mondják, hogy élni jó!

Jó?

Ezt sem vettem észre.

Pedig biztos, hogy szép!

Pedig biztos, hogy jó!

Csak én még:

Nem vettem észre

* * *

Most már rájöttem, tényleg szép az élet

Főleg akkor, ha láthatlak téged.

De nemcsak akkor, hanem máskor is,

Ha csak gondolok rád, akkor is.

Fekete Rebeka III. c

Taktikai utasítás távfutóknak

A rajt után azonnal az élre állni!

Az előnyt tartani!

A finishben fokozni!

Juhász László (linóleumtáplata)

Természettudomány

A kibernetikáról

A kibernetika régi és egyben új tudományág. Régi, mert már Platon műveiben találkozunk ezzel a szóval, bár nála még új társadalomtudomány. A múlt század végén Ampere is ide sorolta. Ma pedig a vezérlés, szabályozás, automatizálás, információátvitel elméleti alapja.

Nevét a mai kibernetika 1947-ben kapta, amikor N. Wiener amerikai tudós megírta a „Kibernetika, avagy élőlények és gépek vezérlése” című könyvét. Ez a cím is utal a kibernetikának a természettel való szoros kapcsolatára. Amikor számítógépekről beszélünk, akkor valami kütönösen ritka dologra gondolunk, pedig mindenkinek van saját számítógépe, ez pedig az agya. Valóban az emberi agy és főképpen az idegrendszer képezte igen korán a kibernetikai kutatás egyik tárgyát. Ezen belül is az ingerek felfogása, az ingerület eljutása az agykéregbe, ott ezeknek a feldolgozása és a válaszingerület keletkezése. De vizsgálja a kibernetika az élőszervezet szabályozási mechanizmusát, az állatok viselkedését, az ember magatartását és nyelvét, a gondolkodást és a tanulást is. Ezeket a folyamatokat igyekszik matematikai módszerekkel leírni, a folyamatok matematikai modelljét elkészíteni és ezt az automaták szerkesztésénél felhasználni.

A kibernetika vizsgálódásának területe a célszerűség tartománya. Ahol célszerűség van, ott vezérlésnek kell lenni, tehát a kibernetikában nagy szerepe van a vezérlésnek. Vezérelni viszont csak olyan rendszert lehet, amelyben valami határozatlanság mutatkozik. Nem lehet vezérelni a szabadon hulló követ, de vezérelni tudjuk a vonat útját (a váltókkal). Ha pl. egy vonat a váltó elé ér, két sínpár közül választhat. Ezt a határozatlanságot az egyik sínpár szabaddá tételével szüntetjük meg. Tehát vezérlünk, vagyis információt közlünk a váltóval, illetve a vonattal. Ez jel segítségével történik. A jel alakja a kód. Pl. ha az állomás központi vezérlőtábláján két kar van, amelyek a két sínpár szabaddá tételére szolgálnak és az egyiket 1-el, a másikat 0-val jelöljük, akkor lényegében kódoljuk az információt. A tárgyalat

egyszerű esetben az információ egy bit értékű, ugyanis a határozatlanság egy kar meghúzásával megszüntethető.

Valójában az elektronikus számítógépek is ezen elv alapján működnek. Tehát először elkészítjük a programot, amit lyukkártyára vagy lyukszalagra kódolunk át. Ez tartalmazza a jelet, és ennek segítségével közöljük a géppel a szükséges információt. Ez az információ természetesen már több bit értékű. Lényegében annyi, ahány lyuk, illetve „nem lyuk” van a kártyán vagy a szalagon. Ez bekerül a gépbe, ahol pl. fotocellás lyugszalagolvasó segítségével elektromos impulzusokká alakul, amelyek a memória-egységbe jutnak. Itt az impulzusok hatására ferritgyűrűk mágneses állapota változik meg és így raktározódnak el a jelek.

Ezután az utasítások a vezérlő részbe jutnak, melynek segítségével a gép mintegy önmagát vezérli (ezért automata). Majd a program a számoló egységbe jut. A számítógépekben belül megkülönböztetünk elektronikus digitális és analóg gépeket. (A fentiekben a digitális automata működését írtam le.)

Az analóg gépek működése valamilyen hasonlóságon alapszik, pl. az ellenállások összeadódásán. Általában a digitális gépek elterjedtebbek.

A kibernetikának, a már említett biológián kívül, számos forrásterülete van, melyekkel kölcsönhatásban fejlődik. Ilyen pl. a híradástechnika, matematikai logika, a gépek szerkesztési elveinek kidolgozása stb. Kétségtelen, hogy még sok hipotézis van, melyek helyességét eddig még nem sikerült bebizonyítani. Azonban a különböző forrásterületek mind több ponton való érintkezése a feltevések igazolódásához vezet. Az automatizálás a jövőben valószínű, hogy nagy fejlődésen megy keresztül, de olyan gépet sohasem tudnak készíteni, amely a számára ember által kitűzött céltól eltér és azt önkényesen megváltoztatja.

Galamb Gábor IV. c

Az iskola törvényeiről

Úgy látszik, hogy az iskola törvényei az iskola alapításával kezdődtek, legalább 1550 táján, midőn kollégiummá alakult . . . Végre 1621. évben I. Rákóczi György az iskola régi törvényeit összeszedette és átnézte . . . Így született meg az iskolai törvénykönyv.

A tanulók és a fegyelem

A mely tanuló tanulmányai folytatása végett keresi meg az iskolát . . . tekintet nélkül nemes, vagy nem nemes származására . . . jelentkezik a rektornál . . . illedelmes szavakkal felvételét kéri.

Az előadásokon . . . és egyéb iskolai összejöveteleken minden tanuló jelen van. A nagy elfoglaltság nem ment ki senkit.

Előadás előtt, alatt és után tilos . . . a kiabálás . . . ide-oda futkosás . . . s aki elköveti négy dénárt fizet.

Az előadásoknak zavartalanul kell folyniuk.

Aki meg alvással és tétlenséggel tölti az időt, s bár sem betegség, sem más ok nem gátolja . . . nyilvános étkezésben három napig nem vehet részt.

Aki hanyagságban annyira megrögzik, hogy előrehaladását a jámborságban és a tudományban kevésnek találják, mint a múzsák testületéhez méltatlant, az ekeszarvához utasítják.

Aki éjjel kimarad, elsőízben 25, másodikízben 50 dénárt fizet; harmadízben azonban szégyennel eltávolítják az iskolából.

Tilos az iskolában mindenféle vendégeskedés, mulatozás, névnap-i eszem-iszom . . . és bármely részegeskedés.

Köbor tanulók, vagy akik másutt valamely vétséget követtek el, a sárospataki iskolába nem vehetők föl.

A törvény nem engedi, hogy akár csapott kalap, akár más ruhadarab formátlan legyen. Nem tűri el, hogy valaki haját török módra viselje, mert ez a fejet elcsúfítja.

Tilalom alatt áll a kártyázás, kockázás és más nyereszkeskedő játék . . . Ki ez ellen vét, 4 dénárt fizet.

Meg van tiltva . . . a veszedelmes fürdés a folyóban . . . ellenséges kihívás . . . erkölcstelen kicsapongások, más jószágainak elidegenítése, szőlők, kertek meglopása, hamis vádaskodás.

Aki tudva és akarva gyanús helyekre megy, s itt aljas személyekkel társalog . . . másodsorú márt megkorbácsolják és az iskolából eltávolítják.

Nyugtalan, zavargó elemeket az iskola nem tűr kebeliben.

Aki összesküvést, fölkelést, s az iskolán kívül bárminő lázadást szít, megbotozzák és eltávolítják az iskolából.

A collatiók és vitatkozások ebédjei és mulatságai szerények . . . Ilyenkor 3 tál ételnél és két pint (kb. 3 liter) bornál több nem kerülhet az asztalra . . . a multság csak két óráig tarthat.

(Az idézetek: Szombathy idézett művéből és Békefy Remig: A Sárospataki Főiskola 1621. évi törvényei c. műveiből valók.)

Nagy Dezső IV. a

Vallomás

*Ki téged így szeret
Nem lehet más csak én
Pedig sokszor rádtör
Marasztó vélemény*

*Könnyen megértelek
Nincs benned semmi rossz
Az a baj, hogy neved
Oly egyhangú: B i o s z*

Csorba Júlia

Vers

El akartalak felejteni

*El akartalak felejteni
Végleg
De ez csak akkor menne
Ha nem látnálak
Téged
S azt, hogy ne lássalak
Nem bírom ki!
Így hát nem tudlak
Elfelejteni*

Fekete Rebeka III. c

Humor

PÁRBESZÉD

Szülő: Tanár úr, az én gyermekem okos. Mindenki megmondja. Lehetetlen, hogy olyan gyengén áll.

Tanár: Pedig tessék elhinni, hogy én csak az ön fia által akkumulált kalkulusok alapján klasszifikálok.

FIZIKA ÓRÁN

A fizika órán szakfelügyelő látogat, így érthető, hogy kétszeres a drukk.

A tanár érdeklődik, hogy milyen nyomáskülönbségen alapuló eszközök vannak?

Egy bizonytalan hang megszólal feleletképpen.

Az a pohár ott benn a WC előterében.

ELMÉLKEDÉS

Persze, hogy a matriarchátussal kezdődött a történelem.

Éva ugyanis leette az alma javát. Ádámnak csak a csomáját hagyta, s még azt sem volt ideje lenyelni.

IMPÓRT HUMOR

Igenis van költői szerénység.

Hallottam, amikor az egyik költő azt mondta a másiknak.

— Tudom, hogy nagyobb költő vagyok nálad, de nem sokkal.

(Németből fordította: KLIMA ZSUZSA)

Anekdoták

Egy jól irányzott rúgás, majd az illető, hogy vissza ne kapja, elszalad. A kárvallott utána. Már majdnem utoléri.

Erre a bűnös beugrik a tanári WC-be és nyomja az ajtót. A kárvallott nem bír bejutni. Azonban észreveszi, hogy jön a diákok réme Komám-Komám tanár. Gyorsan elinal. Komám-Komám odaér, nyitná az ajtót, de azt nyomják.

Megszólal. Nyisd ki, Komám

A heun erőlködő taktikát sejt, s nem tágít.

Megszólal: Nem nyitom, Komám.

Ne viccelj! Nyisd ki, Komám.

A bennlévő:

Nem vicelek: Nem nyitom, Komám.

— Két pofonnal megúszta —

Filozófáljunk

Csupán azért nem ások át rajta, mert nem tudom, hogy fejfel érek-e át, vagy lábbal?

Öreg diákok emlékeznek

Patak az ő szemében, amikor a falu után odakerült, a mesék városa volt, ahová vágyott, ahová hónapokon át készült, mert ott tanult apja, nagypja, sőt dédapja is, s mert oly sokszor hallotta apjától, mint a tudás városát emlegetni.

1915 nyarán látta először a várost, az iskolát, amikor apjával bement lakást keresni. Furcsa még mondani is, de a szegények iskolájában nem volt akkor kollégium, csak konviktus, ahová napjában háromszor sereglett össze városi szállásokról, főként gárdákból az éhes lencsésereg. Az utcákon szinte egymást érték a diáktanyák. Ha Új-hely felől jöttél, egymás után következtek a Maklár-gárda, melynek én is tíz évig voltam tagja, a Kánya-gárda, a Nagy-gárda, s a Csontos-gárda. Ezekben a gárdákban nevelődött aztán az ember, sokszor majdnem jobban, mint az iskolában. Mert a gárdákban szigorú fegyelem volt. A kisdíák felnézett a nagydiákra, aki ő előtte korlátlan tekintély volt, s akit ötödiktől felfelé már „úr“-nak kellett szólítani, aki tudta is ropantul érvényesíteni tekintélyét a kisebbikkel szemben.

Magam is úgy néztem Nagy Endre úrra, mint egy bálványra, mert nemcsak hetedik volt, hanem ráadásul még jó tanuló is, s egyik büszkesége a gárdának. A vele való első találkozásom pedig nem volt valami megkapó. Egészen természetesen Endrének szólítottam, mikor kérdeztem tőle valamit, de még most is fülemben van, amint egészen keményen rendreutasított.

Vegye tudomásul maga büdös konya, hogy én magának nem Endre vagyok, hanem Nagy úr.

Így mai szemmel nézve, ez nem valami hízelgőn hangzik, sőt egyenest nagyon is durván: hogy jön ahhoz egy konya — ez

volt éppen a szemérmertlenség, nem pedig az, hogy őt büdös konyának minősítette, — hogy egy hetediket urat egyszerűen Endrének merjen szólítani!

A kisdíák hamar megtanulta a leckét, és nem keveredett azután hasonló tiszteletlenségbe. Mert a konyának nem volt szava. Ő igazán az utolsóknak a legutolsója volt. Éppen ezért már álomnak látszott előtte, ha dupla konyává lép elő (ez volt a másodikosok tisztos neve), mert akkor legalább már voltak alatta is, akiket ő viccelhetett meg talán azzal, hogy a konyát beküldte Cicuhoz canis merdáért.

Szegény kisdíák! Bizony sok mindenen kellett keresztülmennie, míg aztán kijárta a diákélet iskoláját. Hej, sokszor kiszedték a deszkát a szalmazsákja alól, s hányszor ruggattak vele csillagot?

De azért ne gondoljuk, hogy pokol volt a kisdíák élete!

Sőt, így edződött maga is. A gárda ugyanis nagyon összetartó egység volt, s büszkén vigyázott a hírnevére, s védte tagjait este a sötét utcákon is konviktusba menet a „csiz“-ekkel szemben, akikkel állandó harcban állt a diákság.

A koszt ugyan nem volt fényes, hiszen háború volt, de sok mindennel segített a diák magán. Közel volt a Botkó, ahol ősszel ingyen lakomát biztosítottak a berkenye- és naspolyafák.

Ónálló élet, kemény élet volt bizony ez, de nagyon jó iskola az igazi mellett, ahol a tudós professzorok nagy türelemmel és szeretettel vezették be a kicsiket, nagyokat a betűk egyre gazdagabb birodalmába.

Most ötvenöt év távlatából mégis azt mondhatom:

Nagyon jó volt Patakon diáknak lenni!

H. L.

BEFELÉ A NAGYPORTÁN

Juhász László linómetszete

Sárospataki Krónika A GIMNÁZIUMI IFJÚSÁG LAPJA

Szerkesztő és a kiadásért felel: HAJDÓ ISTVAN tanár

Szerkesztőség és kiadás helye: Rákóczi Gimnázium, Sárospatak

Ifjúsági szerkesztők: Sándor Béla, Mester Judit, Krakkai Ernő, Juhász László, Kiss Tihor

Tanár szerkesztők: Dr. Bertha Zoltán, Juhász Ferenc, Páldi Jeremiás, Sipos István, Szigethy Albert